

УДК 376.22
ББК 74.390.54

Катерина Бандуріна

ВІДНОВЛЕННЯ ВЕЛИКИХ МОТОРНИХ ФУНКЦІЙ ДІТЕЙ ІЗ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ, ЯК ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОСТІ САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ

Стаття присвячена проблемі відновлення великих моторних функцій дітей 13–15 років із ЦП через самостійні заняття за допомогою фізичних вправ в умовах спеціальної школи. Дослідження доводить, що процес самостійних занять фізичними вправами значно покращує стан великих моторних функцій у дітей із ЦП.

Ключові слова: спеціальна школа, церебральний параліч, фізична реабілітація, самостійні заняття, дитина, великі моторні функції.

This article is devoted to self physical rehabilitation ability among children with cerebral palsy in the age of 13–15. Our investigation verificates that the process of self physical exercises can help renewal of gross motor function.

Key words: special school, cerebral palsy, physical rehabilitation, children, gross motor function.

Постановка проблеми та результати останніх досліджень. Церебральний параліч представляє собою тяжку хворобу центральної нервової системи [1]. Зміни структури і функції опорно-рухового апарату в дітей із різними формами церебральних паралічів (ЦП) негативно впливають на статику та динаміку нижніх кінцівок і всього тіла загалом. Поряд із цим розвиваються порушення психічного й інтелектуального розвитку, що в результаті призводить до соціальної дезадаптації дитини [1; 2]. Незважаючи на те, що існує величезна кількість методів лікування й реабілітації дитячого церебрального паралічу розповсюдження захворювання як в Україні, так і у світі невпинно зростає [3; 4].

На сьогодні реабілітації дітей із ЦП приділяється велика увага, однак залишається велика кількість невирішених питань у цій галузі. Особливо гостро відчувається проблема фізичної реабілітації дітей із ЦП в умовах спеціальних шкіл [5].

Мета роботи – виявити зміни показників великих моторних функцій дітей із церебральним паралічем під впливом самостійних занять фізичними вправами.

Методи дослідження. Основними використаними нами методами були: тестування великих моторних функцій (за модифікованою методикою, розробленою Chedoke-McMaster Hospital (Канада)); математична обробка результатів дослідження (за критерієм Стьюдента).

Дослідження було організовано на базі Запорізької спеціальної загально-освітньої школи-інтернату №1 для дітей із наслідками поліомієліту та церебрального паралічу. У дослідженні брали участь 24 дітини із ЦП (спастичні форми) віком 13–15 років. Було сформовано дві групи: експериментальну (ЕГ) і контрольну (КГ), у кожній – по 12 осіб. Досліджували динаміку показників великих моторних функцій дітей із ЦП, які брали участь у експерименті. В ЕГ займалися фізичними вправами за експериментальною програмою, запропонованою автором, у КГ – за прийнятою в спеціальній школі програмою.

Для оцінки рівня моторного розвитку досліджуваних дітей із церебральним паралічем використовували модифіковану методику, розроблену Chedoke-McMaster Hospital, яка дала інформацію про особливості рухового розвитку дитини, індивідуальні особливості виконання рухів. Тестувалося вміння дітей переходити з одного положення в інше певним способом, сидіння, рачкування стояння, хода, біг, стрибки. Виконання завдань оцінювалося за чотирибальною шкалою. Оцінку 0 не отримав жоден із досліджуваних.

Результати дослідження. Дані констатуючого експерименту подані в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика середніх результатів тестування великих моторних функцій експериментальної і контрольної груп, %

№	Завдання	ЕГ(М±m)	КГ(М±m)	P
1	Сидіння	78,58±2,88	79,33±1,59	>0,05
2	Рачкування	61,92±2,35*	69,00±1,62*	<0,05
3	Стояння	61,83±1,84	66,67±2,15	>0,05
4	Ходьба, біг і стрибки	61,08±2,25	66,50±1,49	>0,05

Примітка:* – вірогідна різниця

Аналізуючи дані таблиці, можемо сказати, що групи не відрізнялися вірогідно одна від одної за такими завданням, як сидіння, стояння та ходьба, біг та стрибки. Однак вірогідні розбіжності між групами спостерігалися в завданні рачкування.

Першочерговими завданнями нашого дослідження були: зменшення спастичності паралізованих скелетних м'язів дітей із церебральним паралічем 13–15 років із пізньою резидуальною стадією захворювання за допомогою самостійного виконання фізичних вправ; збільшення абсолютної сили ослаблених м'язів; покращання амплітуди рухів у суглобах. Але не менш важливо впливати на покращання й розвиток великих моторних функцій, порушення яких більшою чи меншою мірою спостерігалось в досліджуваного контингенту дітей. Одним з основних завдань експериментальної програми фізичної реабілітації визначено покращання рівня розвитку великих моторних функцій. Повторне обстеження дітей експериментальної і контрольної груп після реалізації формуючого експерименту дозволяє нам констатувати, що під впливом експериментальної програми, основою якої були самостійні заняття фізичними вправами, рівень розвитку великих моторних функцій був кращий в експериментальній групі, ніж у контрольній. Динаміка змін рівня великих моторних функцій представлена на рис. 1.

Дані, представлені на рис. 1, свідчать про те, що на етапі констатуючого експерименту показники рівня великих моторних функцій дещо відрізнялися в експе-

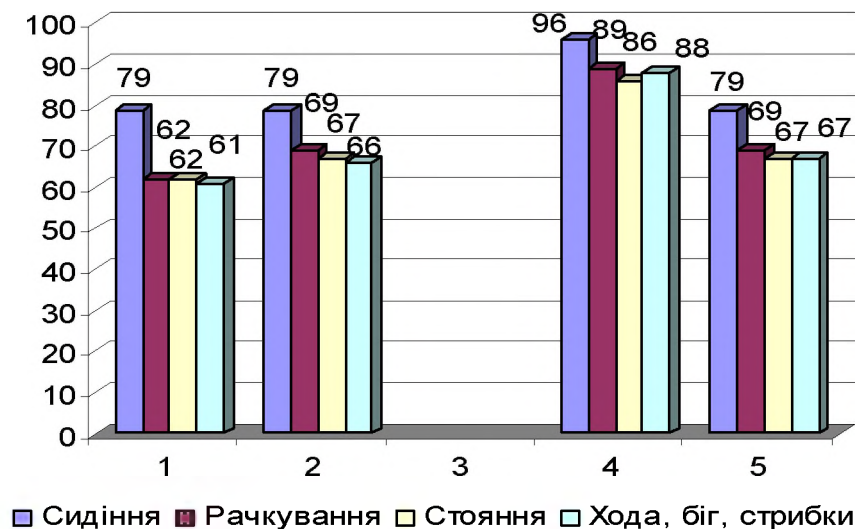

Рис. 1. Порівняльна характеристика показників великих моторних функцій на етапі констатуючого і формуючого експериментів.

1 – ЕГ (КЕ); 2 – КГ (КЕ); 4 – ЕГ (ФЕ); 5 – КГ (ФЕ)

Примітка: КЕ – констатуючий експеримент, ФЕ – формуючий експеримент

риментальній і контрольній групах, але різниця була статистично невірогідною ($P > 0,05$), окрім показників рачкування, які були достовірно більші в контрольній групі. На етапі формуючого експерименту ситуація змінилася в бік покращання показників великих моторних функцій в експериментальній групі ($P < 0,05$).

По групі завдань “сидіння” результати змінилися із $78,58 \pm 2,88\%$ до $96,67 \pm 1,03\%$ ($P < 0,01$); “рачування” – із $61,92 \pm 2,35\%$ до $89,09 \pm 1,78\%$; “стояння” – $61,83 \pm 1,84\%$ до $86,92 \pm 1,54\%$ і “хода, біг, стрибки” – із $61,08 \pm 2,25$ до $88,75 \pm 0,68\%$. У контрольній групі показники рівня великих моторних функцій при повторному тестуванні не змінилися.

Висновок

Результати проведених досліджень показують, що запропонована нами програма самостійних занять фізичними вправами дітей із ЦП в умовах спеціальної школи є ефективною, про що свідчать показники динаміки великих моторних функцій. Також було виявлено, що позитивних результатів у відновленні показників великих моторних функцій дітей із ЦП можна досягти за умови регулярного контролю за самостійним виконанням фізичних вправ дітьми з боку фізичного реабілітолога.

1. Бадалян Л.О., Журба Л.Т., Тимошина О.В. Детские церебральные параличи. – К.: Здоров'я, 1988. – 327 с.
2. Козьявкин В.И. и др. Детские церебральные параличи: Основы клинической реабилитационной диагностики. – Л., Медицина світу, 1999. – 312 с.
3. Марченко О.К. Фізична реабілітація хворих із травмами й захворюваннями нервової системи: Навчальний посібник. – К.: Олімпійська література, 2006. – 196 с.
4. Ипполитова М.В., Бабенков Р.Д., Мاستюков Е.М. Воспитание детей с церебральным параличом в семье: Пособие для родителей и воспитателей. – М.: Просвещение, 1980. – 47 с.
5. Гойда Н.Г., Бережний В.В., Мартинок В.Ю. Першочергові заходи удосконалення дитячої реабілітації в неврології. – Харків, 1993. – Вип.2. – С.4.

УДК 37.041- 053.2-056.26
ББК 74.900.440.54

Тетяна Барішок

ПРИНЦИПИ УКЛАДАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПРОГРАМ ІЗ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ В УМОВАХ СІМ'Ї

Стаття присвячена проблемі фізичної реабілітації дітей із церебральним паралічем в умовах сім'ї, а саме: принципам складання індивідуальних програм із фізичної реабілітації, які можуть застосовуватися вдома батьками.

Ключові слова: *церебральний параліч, фізична реабілітація, сім'я, принцип.*

This article is devoted to the problem of physical rehabilitation of children with cerebral palsy in the conditions of the home. We proposed principles of compose of physical rehabilitation's individual programs for children with cerebral palsy, that can be used by parents.

Key words: *cerebral palsy, physical rehabilitation, family, principle.*

Постановка проблеми та результати останніх досліджень. За В.І.Козьявкіним та співавторами [4], церебральний параліч (ЦП) зустрічається у 2–6 випадках на 1000 новонароджених і є складною багатогранною проблемою, якою займаються різні спеціалісти. Також кількість дітей, які знаходяться вдома, значно перебільшує кількість дітей, які відвідують дитячі садки та школи. Л.І.Аксьонова та співавтори [1] відзначають, що, на жаль, освітні заклади приймають лише дітей відносно здорових і розвинених, тоді як хворі залишаються вдома. Тому, у сучасних умовах державної